

Bölüm 2

ERİL TAHAKKÜMÜN BEDENSELLEŞMESİ: PERVANE

Özlem ÖZDEMİR¹

GİRİŞ

Sovyetler Birliği'nin Nisan 1988 yılında Cenevre antlaşmasını imzalaması neticesinde, 1989 yılında Afganistan'dan çekilmiştir. Ancak antlaşma, ülkeden geri çekilme süreci ve sonrasında ne yapılacağına dair herhangi bir hüküm içermemekteydi. Afganistan'da böylesi bir belirsizlik ve boşluk ortamı, Peştunlar, Tacikler, Özbekler ve Hazaralar gibi Mücahitler arasında sonu gelmeyen etnik ve mezhepsel çatışmaların başlangıcını oluşturmuştur (Özdemir, 2016: 183). Ülkenin içinde bulunduğu kaos ortamı aynı zamanda Afgan halkını da büyük ölçüde etkilemiştir. Sovyetler Birliği'nin ülkeden çekilmesini takip eden son beş yıl içinde 100,000 kişiden fazla Afganlı hayatını kaybetmiş ve 600, 000'den fazla Afganlı ya iç göçe maruz kalmış ya da başka ülkelere mülteci olarak iltica etmişlerdir (Khalilzad, 1994: 152). Pakistan'a mülteci olarak göç eden Afganlıların, Pakistan doğumlu çocukları, tarikatların manipülasyonuna ve suiistimaline son derece açıktılar (Barfield, 2010: 256). Deobandi Medresesi'nde okuyan bu çocuklar, Sovyetler Birliği'nin Afganistan işgaline karşı ayaklanan İslam Partisi (*Hezb-i Islami*) üyesi imamlık yapan Molla Ömer liderliğinde bir araya gelerek Taliban örgütünü kurmuşlardır (Rashid, 2002: 1).

İslam öğrencileri anlamına gelen Taliban'ın kurulma amacı, Medrese ve mülteci kamplarında yetişmiş birçoğu yetim ve öksüz olan Afganlı mülteci gençlerin, Afganistan'da yolsuzluk ve hırsızlığa bulaşmış mücahit gruplara karşı ayaklanmasıdır. Taliban örgütü kendisini Afganistan'ı kaosa ve çatışmaya sürükleyen mücahit gruplardan temizleyecek kurtarıcı olarak görmüştür (Rubin, Ghani, Maley, Rashid & Roy, 2001: 11-12). İlk olarak Afganistan'ın güneyindeki Kandahar'da, hırsızlığa ve suça karışmış haydutlara karşı mücadeleye başlayan Taliban örgütü, zamanla Afganistan'ın büyük bir bölümünü mücahitlere karşı şiddet ve güç kullanarak ele geçirmiştir (Strick van Linschoten & Kuehn, 2012).

1996 yılında başkent Kabil'i kuşatmasıyla birlikte Taliban, kendi kural ve yasalarını uygulamaya başlamıştır. Bu kural ve yasalar içinde Afganlı kadınların

¹ Dr., ozbah2002@yahoo.com

lerine izin verilir. Örtünmenin zorunlu olmadığı bir dönem, başka bir dönemde zorunlu hale getirilir. Her gelen yönetim, bedeni disiplin altına almak için kendi yasalarını çıkarır.

Taliban rejimi de yönetimi ele geçirdiği yerlerde kendi iktidarını meşrulaştırmak için bedenini disipline edilmesini sağlayacaktır. Bu açıdan Pervane filmi, Taliban'ın Afganistan'da kadın bedeni üzerindeki tahakkümünü anlatması açısından ipuçları vermektedir. Filmde, kadınların, mahrem olmadan dışarı çıkamamaları, sokağa çıktıkları zaman dayak yemeleri, erkeğe bağımlı olmaları, kamusal alandan dışlanmaları, eve hapsedilmeleri, eğitim ve işlerden uzaklaştırılmaları, küçük yaşta evlendirilmeleri açık ve net biçimde işlenmiştir. Kadın her bakımdan erkeğin karşıtı ve onun aşağı konumuna indirgenmiştir. Pervane, dişi habitustan çıkmanın tek yolunun erkek bedenine girmek olduğunu anlar. Erkek bedeninde olmak hem ailenin geçiminin sağlanmasına yardım edecektir hem de kamusal alanda olma özgürlüğü verecektir. Çalışmada, kadın bedeni üzerinde oynanan politikaların film üzerinden analiz edilmesi iki açıdan önemlidir. İlki, hem feminist çalışmalara katkı sağlaması, ikincisi ise farklı bir bakış açısı kazandırmasıdır.

KAYNAKÇA

- Abisel, N. (2005). *Türk Sineması Üzerine Yazılar*. Ankara: Phoenix.
- Ahmadi, A. (2011). Din Tarihi ve Sosyolojik Boyutuyla Taliban Hareketi. Konya: *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Amowitz LL, Heisler M and Iacopino V, (2003). A population-based assessment of women's mental health and attitudes toward women's human rights in Afghanistan. *Journal Women's Health* 12(6). 577-587
- Barfield T.J. (2010) *Afghanistan: a cultural and political history*, Princeton, NJ; Oxford: Princeton University Press.
- Berger, J. (1995). *Görme Biçimleri*. (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Beauvoir, S. (1976). *The Second Sex*. New York: Alfred A.Knoph.
- Bourdieu, P. (2002). *Eril Tahakküm*. (Bediz Yılmaz, Çev.). İstanbul: Bağlam
- Bowcott, O. (2011). *Afghanistan Worst Place in The World for Women, But India in Top Five*. (16/06/2015 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2011/jun/15/worst-place-women-afghanistan-india>)
- Bryson, V. (2003). *Feminist Political Theory*. New York: Palgrave Macmillan
- Code, L. (2000). *Encyclopedia Of Feminist Theories*. New York: Routledge Press.
- Cortright, D., & Wall, K. (2012). *Afghan Women Speak*. University of Notre Dame.
- Duverger, M. (1984). *Politikaya Giriş*. (S. Tiryakioğlu Çev.). İstanbul: Varlık Yay.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis*. London: Longman Press
- Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Süleyman İrvan Çev.). Ankara: Ark Yayınları
- Foucault, M. (1984). *Truth and Power. The Foucault Reader*. P. Rabinow (Der.), (s.51-75), New York: Pantheon Books
- Foucault, M. (1993). *Cinselliğin Tarihi I. Cilt*. (H. Tufan Çev.). 2. Basım, (orijinal baskı tarihi: 1984). İstanbul: AFA Yayınları

- Foucault, M. (1995). *Discipline and Punish The Birth of Prison*. (Alan Sheridan Çev.), Vintage Books.
- Işık, M. & Özdemir, Em. (2017). Türk Sineması'nda Kore Savaşı'nı Konu Alan Filmlerde İdeoloji ve Özne. (Ahmet AYTAÇ, ed). *IX. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri*. İzmir, 127-132
- Jaworski, A., Coupland, N. (1999). *The Discourse Reader*. London: Routledge.
- Jourdan, A. and Naulin, S. (2016). *Pierre Bourdieu'nün Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları*. (Öykü Elitez Çev.). İstanbul: İletişim.
- Khalilzad Z. (1994) Afghanistan in 1994: Civil War and Disintegration. *Asian Survey*, 35(2): 147-152.
- Lazar, Michelle M.(2007). *Feminist Critical Discourse Analysis: Gender, Power and Ideology in Discourse*. 2 nd. Edition. New York: Palgrave Macmillan Press
- Millett, K. (1985). *Sexual Politics*. London: Virago
- Moghadam, V. M. (1993), *Modernizing Women. Gender and Social Change in the Middle East*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Oxfam. (2011). A Place at The Table Safeguarding Women's Rights in Afghanistan. (16/06/2015 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2011/jun/15/worst-place-women-afghanistan-india>)
- Rashid A. (2002) *Taliban: Islam, Oil and The New Great Game in Central Asia*. London: Tauris.
- Rubin B.R., Ghani A., Maley W., Rashid, O Roy. (2001) Afghanistan: Reconstruction and Peacebuilding in a Regional Framework. *KOFF Peacebuilding Reports*. Bern: Center for Peacebuilding (KOFF).
- Sunderland J. (2004). *Gendered Discourses*. New York: Palgrave Macmillan
- Twomey, N. (Yön,). (2018), *Pervane (Breadwinner)*, Canada's Aircraft Pictures, Ireland's Cartoon Saloon, Luxembourg's Melusine Productions, Angelina Jolie Pitt's Jolie Pas Productions (Yap.)
- Özdemir, E. (2016). *Post-Conflict Statebuilding as a Counterinsurgency Strategy: A Critical Analysis of Afghanistan*. Swansea University College of Arts and Humanities Department of Political and Cultural Studies
- Pelizzon, S. M. (2009). *Kadının Konumu Nasıl Değişti Feodalizmden Kapitalizme*. (İhsan Ercan Sadi ve Cem Somel, Çev.). Ankara: İmge Kitapevi
- Sancar, S. (2011). *Erkeklik: İmkânsız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları
- Strick van Linschoten, and F. Kuehn. (2012). *An Enemy We Created, The Myth of The Taliban – Al Qaeda Merger in Afghanistan*. New York: Oxford Press
- Tarhan N. (2005). *Kadın Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- United Nations Women (UNWomen, 2013). *Like a Bird with Broken Wings: Afghan Women Oral History 1978-2008*. Kabul: UNWOMEN
- Van Zoonen, L. (2002). Medyada Feminist Yaklaşımlar. Süleyman İrvan (Der.), *Medya, Kültür, Siyaset* içinde (467-514). Ankara: Alp Yayınevi
- Weber, M. (2012). *Ekonomi ve Toplum*. (Latif Boyacı, Çev.). İstanbul: Yarın Yayınları
- Weedon, C. (1997). *Feminist Practice and Poststructuralist Theory*. 2nd edn. Oxford: Basil Blackwell.